

FÖLIDÉZHETETLEN PILLANAT

BRASNYÓ ISTVÁN

No, milyen lett a naplemente?

Mintha az ég nagy edényében rézgálicot forralnának, s az csorogna végig a falán: rezes fény zendíti az égboltot, s ennek hangjára kezd el ülepedni a világosság. Innen futok én, hátam mögött ezzel a lombtalan sugárzással, a keskenyvágányú sínpár hosszán, akár egy, a tűzvészből menekülők kiáltozásától fölvert ábrán, kezemben a magasból alászitáló vásznú vasutaszászlót lengetve, mintha a sarkamban mozdony lopakodna. Görög a nyomomban az elképzelt látvány sejtett dübörgése!

Am keleti irányban, amerre a kisvasút vezet, egyszerre minden annyira kiélesedik, akár a kutyák hallása: kel a hold, sarlója a mennybolt homlokát tarolja, mélyen belekaszál a felhők hajába.

A vörös salaktöltés olyasféle, akár a gazzal benőtt futópálya: vigyázni kell, hogy a tengelyekről a tavalyi fűre csöpögött olaj össze ne piszkítsa az ember nadrágját.

– Gyalogutat akarnál magadnak? Hazát? Végtere is kutyaharapást a lábikrádba?

Majd csak akad itt valaki, aki galléron ragad, és ráültet egy hatalmas szalma-kévére, de olyan tekintettel, mintha alám szándékozná gyújtani. Errefelé szalmából rakják a máglyát, hogy az egész világ beláthasson a kéménybe, és szemtanúja legyen, ha nekilátnak kivallatni a jövővényt. De hogy valaki egy szempillantás alatt ellobbanhatna, vak indulatként, erre aligha lehet bárki is fölkészülve, hogy a füstje alig legyen szóra érdemes: ahogy az izzó alkonyati kongatás fokról fokra visszahúzódik az ég alj alá, akár a tulajdon elhagyott csigaházába. Emerről meg a hold ezüstje, elárasztva a hajukat: mintha hirtelen mind megöregedtek volna.

A kezemben tartott vasutaszászló kurta nyelével kocogtatom az ablak üvegét: enne meg mindannyiatokat odabenn a fene! A színek a sötétségben mind kivesztek, a zászló vászna is fekete lett: egyáltalán minden sötét, vagy némileg világosabb, a fal festése, esetleg épp a hangom: Jóember! Jóember! – szólongatom a sötétséget.

Senki sem nyit ablakot, másfelől jönnek, kerülővel, szemmel láthatóan biztosak akarnak lenni a dolgukban, hiába is kérdezem tőlük, hogy hová lett a vonatom.

– Lekéste a vonatot – azt mondják, meg azt is: – Nem is járt mostanában erre a vonat, ez valami váltókezelőnek látszik, le-föl futkos a töltésen, de mintha elvakította volna a holdvilág, semmit sem lát, csak a fogolymadarokat riasztja föl!

– Csakhogy én árnyékban vagyok – mondom –, beleragadtam itt az éjszakába, mintha szurokból pislognék kifelé...

– A becsei vasútra menjen, ott előbb találhatna magának vonatot, mint ezen a csengettyűsín...

– Dehogy talál, azt is fölszedték már, mondd meg neki, pedig a zászlója épp olyan, meg a fütyülő is mintha belenőtt volna a szájába! – ez rólam a vélemény.

Úgyhogy akkor csak tovább, menekülve szinte a volt pálya hosszán, pedig zihál a tudóm, hogy a fűjtatásomat sípszónak tartják: egyre csak seho-va, soha!

Különben pedig – még hogy én nem látok, az egyetlen szemtanú! Vagy van itt rajtam kívül valaki még szemtanúnak?

A fülem szakadatlanul az ajtók résén, fejem pedig gyakran tűnik föl valamelyik ablaktábla sarkában: tudom, mit főztök! És utána a szapora kanalazás, szentek rosszalló tekintete előtt.

Szaladgál azzal a kevés csirkehájjal, kínálgatja boldog-boldogtalannak, mintha hegedűhúrt fűztek volna a fülébe; hogy színt kaphatna tőle a leves, olyasmit emleget, hát miért nem teszi akkor a saját levesébe, ha már képtelen kivárni vele a szappanfőzést!

Akkor meg a zsírszódát nyalják meg sorra, no, csak épp egy picit – az biztos, hogy csupaszra marja a nyelvüket, mert nagyon köpködnek utána, majd a fal tövébe esve legyezik magukat, de aztán csak nevetnek a dolgon, mintha a metzsfogukat húzatták volna ki, és látszana a szájukban a helye.

Nem igaz, hogy az olyan bűdös tömkeleg teszi csak őket jókedvűvé, mintha vásznak fehérsége csapdosna máris a szemük előtt: nagy lére van itt engedve minden, és szakadatlanul valaki mást sajnálnak, aki nincs is jelen, és nem teheti szóvá, hogy elment az eszük.

De ha az egész társaság ennyire hebeburgya: télen mezítláb futkosnak ki a hóra, a lányok vastag lábikráján borzolódnak a pihék, nincs azokon alul semmi sem, szökik ki a vér az arcából annak, aki véletlenül nézi.

Csillag azonban nincs a sapkáján, annyira nem futotta neki, meg a gombjai sem aranyosak, vagy ekkorra lekopott róluk az aranyozás, ezenkívül nem ártana, ha melegebb ruházat után nézne.

– Ugyan, ez csak egy gyékényfonó, egész nap odabenn ül a jó melegben, az ablaka előtt fügefafa lombosodik, de ez nyáridőben van, ilyenkor már suhognak a szélben a csupasz vesszei, jó lesz betakarni valamivel, esetleg nád-kúpot rakni fölé, így vetni el a gondját, mintha az alatt nem fagyna meg.

Hogy nyargal ez majd a havon a portékájával: hátán a megszővött gyékénykötegek, fejében meg szakajtók; néha egyet-egyet le-lekap közülük a fagyos déli szél, de nincs hiba, úgyis északnak tart, a szakajtó röpte csupán a menetirányát hangsúlyozza. Rajta pedig ugyanaz a kopott gombú kabát, csupán az ujjá rojtosodott ki – nem baj, mert még mindegyre tagadja, hogy fázna. Azután ha elér a vasút töltéséig, ott, a töltés oldalában már enyhelyen lesz, vagy ha nincs töltés, a partot vágják le jó darabon, hogy ne kelljen fölfelé mennie a vonatnak.

– De nem jár már a vonat, a sínek helyét sem igen látni, benőtte mindenféle gaz, azontúl a hó is belephette már.

Csakhogy volt, amikor járt, s mindahányszor, aki csak tehette, legalább az ütközőkre fölkapaszzkodott, vagy ha nagyon kedvelte a kényelmet, bemászott valamelyik nyitott kocsiba, ilyenkor látszott a kerek feneké, ahogy behupant fejest a rakodótérbe. Igaz, most csupán a tövises kökénybozót meg a gledícsia ágai tépdésik még rongyosabbá a dühödt szelet: mert mint-ha láncra kötötték volna, majd leveri lábról az embert.

Itt nincs kémény, és a kormot is mind az arcukra kenték, amikor legutóbb kántálni voltak, még az útba eső házakat is sorra megszámozták vele, csak úgy, találomra, már aszerint, hogy kinek mire állt rá a keze az éjszakában.

És aztán csaptak nagy ramazurit, frissen töltött kolbászt lógattak le a lábuk között, mintha lépre csalta volna őket az ördög, alig lehetett kibírni a közelükben. Amikor távozóban voltak, azt forgatták a fejükben, hogyan riogathatnék egymást a leghatásosabban, míg végül mindannyian széjjel-szaladtak, már nem is lehetett volna őket ismét egybegyűjteni. Elveszni bizonyára senki sem vezett el közülük, de a sötétséget mindannyiuk alaposan megmérhette árnyékának hosszával, főként azok, akik harisnyát húztak a fejükre, hogy félelmetesebbnek mutassanak, míg vijjogtukban neki

nem csapódtak magányos fának, ház falának, s ezt követően ujjakkal formáltak abroncsot a fejük köré, hogy világgá ne szökjön belőle a leleményük.

Moholivölgyön még hallatszott a hangjuk, meg az a nagy zuhogás, ahogy a répamázsán ugráltak, de annak meg se kottyant ez a teher, pedig ha padláson csinálják, biztosan leszakad alattuk.

Most nem tudni, kinek hogyan áll a szája, az az egy bizonyos csak, hogy hideg lett a hajnal, a fűvön dér fut, s most valahol tüzet élesztenek, fújva a fészket, míg a füstje kegyetlenül marja a szemüket.

Micsoda eső váratlanul a pofátokba, hogy attól koldultok!

Valaki odaszorult a templom sarkára, amelyet nemrég raboltak ki egészen másvalakik, és onnan kiáltozik, miként egy magára maradt hitvalló; arcát előnti a szentek jeges lepleinek túlvilági visszfénye.

Az esőcseppek szinte még a levegőben megfagnak, hirtelen oly hosszú jégcsapok az üres fákön, akár a gólya csőre. Mintha egy széles tükör lapjának peremén állna, minden akként tükröződik, a világ fordított képe nagy mélységekig merül alá. A talpzataikon ott ácsorgó szobrok mindezt feszült figyelemmel kísérik, az áthatóan kék pillantások mintha a derült égből lesnének alá. Akit ily fagyos szemgolyóval találnának fültövön, az menten ott maradna!

Ha most a kiáltozó esetleg azt venné a fejébe, hogy keresztüliramodik a jég tükröződő hátán, serkentve a visszhangtól is, amit az örökzöldek dermedt szárnyakként alácsüngő legyezői vernek, akként csapódnak bele a hártalan tükörbe, ahogyan vízbe vetné magát, s a rá várakozók tekintete máris a tükör mélyét fürkészné, ugyan mire jut odalenn egymagában?

Elpártol ám tőlük a szerencse, máris valami cseppfolyós szándék vezérelheti őket: így van az, ha valaki egyszer elveszíti a talajt a lába alól!

Különben meg csak úgy tüzel belőlük a heroizmus, abból is látni, ahogy az út kátyúit ugrálják át, mintha fogalmuk sem lenne arról, hogy mindenki érzi, hol lehet a gyöngye pontja talpon maradásuknak.

A macska az útjukból fölszalad a kútágasra, ott dorombol a szeleknek, vagy talán épp madarászni szeretne, mert felőlük ugyan éhen is dögölhet. A galambokat már mind összefogdosta, mert mégsem élhet abból, hogy sötétedéskor beszökődös a szomszéd istállóba, szopni a teheneket; ki hallott már olyat?

Az ablakot kitorik – talán palackot hajítottak ki rajta, mert nagyon láb alatt volt –, azután papírral ragasztják be, és ha ideiglenesnek is szánták,

úgy marad, mert előbb kerül ismét borosüveg a kezükbe, mint ablaküveg a korhadtt keretbe. A papír síkjára az őszi eső ferde vonalakat húzgál, átlósan, hol nyugati, hol északi irányból, amerről a szél fú, eléggé rámenősen, akár a darázsdöngés.

Csak hogy ez sem tarthat sokáig, valamire majd mozdulniuk kell, vagy valaki érkezik hozzájuk, holdtöltekor egyszerre ott áll az ajtajukban, mintha a küszöből hajtott volna ki. Ezt követően vesznek csak szappant meg egy hosszú lámpabelet, mintha sorra végig akarnák mesélni az éjszakákat, de végül csak ülnek, hallgatagon; hogy mennyire megkukultak hirtelen, vagy csupán úgy tesznek, mintha kettőig sem tudnának számolni?

Asítóznak, már kora délután, hogy szinte ott marad arcuk lenyomata a nagy, tátott szájukkal a palaszürke égbolton, mintha olvadt ólommal öntötték volna őket nyakon – hogy ilyen korán és ennyire váratlanul elálmosodjanak mindnyájan: vajon mikor kelhettek, mely éjszakának évadján?

Belül, a fejükben talán óra ketyeg, hogy mindig ott legyen a szemük előtt, és lehetséges, hogy közös számlapja van, mert mind ahhoz igazodnak. Igencsak egybehangolt csoport, megéreznék tán, ha valaki hiányozna közülük; olyasformán jön ki, hogy szakadatlanul mérlegelik az idő súlyát, és egyre csak valami ráadást várnak.

Lesz is itt ráadás előbb-utóbb, visítva hamis hangon, amelytől egyből őszbe csavarodik a fejük, és még a fák is nyilazva lehullatják lombjukat. Akkor lesz majd igazán vérekes a szemük, meg pókhálós és zavaros, míg most mondhatna nekik akárki akármit – a villámcsapást is félvállról vennék, bárki kiüthetné a deszkájukból a csomót.

Nagyon jól megedződtek itt, ültő helyükben, készülődve máris az annyira távoli télre, tűz lángjába is nézhetne olyikuk ezzel a képpel, mintha jó előre levelet akarna megfogalmazni, de az égvilágon semmi sem jut az eszébe.

Pedig nincs messze már az az idő, amikor a rémülettől lerepül a fejükről a kalap, mintha hatósági idézést kaptak volna, s itt már külön-külön kell megjeleníteniük, vége annak, hogy védekezésül fölhajtják a kabátgallért.

Odabenn azonban csak egy öreg hivatalnok hegyezi a ceruzáját, világosan kivehető az árnyéka a falon, mintha tű hegyét vékonyítaná, hogy őszi lepkét szúrjon föl rá, alkalomadtán. Mekkora hidegség áradhat itt a szekrényekből, megérezné az, aki kinyitná, az ajtók nyikordulásától pedig egyből csengeni kezdene az ember füle: micsoda múlt hasít hirtelen a levegőbe!

Azzal a vaskos, messzi földön konfiskált, fekete fájúval azonban aligha boldogulhatna bárki is, legalább négyen kellenének ahhoz, hogy megmoz-

dítsák, mintha a nagyharangot szándékoznák odébbvinni, de éppúgy lecsúszna róla a kezük, nem olyan egyszerű megtalálni rajta a fogást.

Vajon milyen elképzelés élhet ennek a dohos, szútól megrágott levegőnek az elmozdításával kapcsolatban, mintha a falba vágott ajtó félfáját akarnák áthelyezni oda, amerről sohasem volt bejárat, ahol a kutyánál előbb találja meg a vadnyúl, s a helye úgy marad ott, miként egy befalazott alagút.

Ennek járni most a csodájára – habár képtelenség mindezt oly pontosan megjegyezni, hogy sohasé múljon el a földidézhetetlen pillanat.

Belülről csupa indulatszótól feszülve, mintha föltétlenül oda akarna vágni valami keze ügyébe kerülőt, de nincs semmi, csupán az üres levegőt marcolászhajta, pedig a legszívesebben vasat hajlítana, pusztá kézzel, az illene legjobban ehhez a sűrke időhöz. Mintha nem lenne mód féken tartani, a kabátjáról lepattan a gomb, és majd kiveri vele az ember szemét, ahogy süvítve száll keresztül a levegőn. Különben elég testes, már-már reped rajta a ruha, kerékpárra semmiképp sem tudna ülni, különben sem tudja hajtani.

Sokan azt mondják, egyenruhát kellene rá adni, ha akadna megfelelő méret, mert akkor könnyebben jutna érvényre a rend, székláb meg pohárfelek meg se kottyán a fejének, van rá tanú, aki látta, vagy talán épp söröskorsóval kalapálta, megmutathatná, mennyire összevagdosta a képét, amikor szétpukkant a kezében.

Tehát amit csak ráemelnek, fordítva sül el, a mogyorót nem a fogával, hanem a két ujj között roppantja össze, és amikor megnézte, elég erősen tart-e a magtár lakatja, ott maradt a kezében, s a lyukas kulcsa azontúl másra sem volt jó, mint hogy a gyerekek belefújva a lánkra kötött kutyákat ijesztgessék füttyével.

Nem ártana valami hivatalos helyet kijelölni neki, vagy inkább beültetni a gyóntatószékbe, hogy legalább ott ne hazudozzanak összevissza, akik különben is értik a módját: egyből lenne, aki a szavukon fogja őket, s adna is nekik rögtön akkora pofont, hogy megkondulnának tőle a harangok.

Most aztán jó kis társaságot kapunk, jön az a szeleverdi meg a fia, de legalább náluk jó a víz, hoznak is egy kannával, hacsak szét nem fagy az úton a kezükben. Pedig éppen csak hogy tél lett, de ők nagyon unhatják már magukat, messzire szürkellő, bodor füst emelkedik a kéményükből, fűtenek, hogy meleg legyen náluk, majd ha hazaérnek, ennyire előrelátóak. Nem az a fajta, aki mindent tönkretesz, mert megsuhintotta őket a civilizáció szele: ezeknek még farkas szaglászik a nyomukban, és megugatja őket a partoldalból a róka.

– Dicsértessék! – köszönnek szépen, akár a kereszties vitézek, és meg kell rázni a hidegtől kicserzett kezüket, mert nagy garral egyre nyújtogatják.

Hogy mi járatban, az föl sem merül, hogy mi újság náluk, azt huzamosabb ideig tart elmondani.

Odatelepszene a lámpa alá, és a gyöngé világosságtól öntözött növényeként tárul ki a lelkük: semmi titkolnivalójuk, megjegyzésük a világra alig – nem a gonoszágát és a fortélyait jöttek előadni. Olyan erős dohányt szívnak, hogy a füstjétől megsárgulnak a falra aggatott képek, de nekik a szemük sem rebben, kínálgatják is nagyon a dóznijukat: ha valaki netán elég bátorságot érezne magában, csak nyugodtan! Rajta! Sose uraltassák magukat!

Éjféltájt fergeteg támad, ez már őket is mozdítani látszik, hogy a deleje-e vagy a huzata, mindegy: fekete az égnek mind a négy sarka, és érezni, hogy a levegőben szögesdrót feszül, csak meg kell találni, hol, hogy az ember át-búj hasson alatta.

Maga ne jöjjön be abban a cipőben – hallani, ahogy a vendégét invitálja az ajtóban –, maga biztosan belelépett valami szarba... Vesse csak le, ott kívül.

Az utcán gyászkeszi dökög, nagyokat rugózik a huppanókban, valahol biztosan komoly temetést óhajtának összehozni, iparkodhatnak már, mivel hamarosan be fog esteledni, addig-addig odázgatták, hogy még egy kicsi, és kénytelenek lesznek másnapra halasztani. Vagy a kocsi érkezik túlságosan is messziről, csatakosak a lovak, verejtékük átüt a díszes takarón, képzelhető, milyen lószaga lesz ott majd mindennek! Leállt valahol iszogatni az a tompa fejű kocsis, nem volt képes kivárni a sorát, hogy emitt kínálják.

– Elvártuk volna magukat ebédre – futtatja meg bársonyos hangját a vendég, pedig köztudott, hogy nincs egy rendes tányérjuk, egy kanaluk, a zománcos lábasból mártogatják ki kenyérrel a szószt, abból, amiben főtt. Szerencsére nem lát neki a fogásokat is fölsorolni, vagy eszébe sem jut, olyan fajtának látszik, aki nemigen tudja, hogy mit ebédelhetett: vagy nincs már a szájában az íze, vagy hiányzik a fél gyomra – egyre megy, röviden túlteheti vele magát az ember a diskurzuson.

– Majd máskor, majd máskor! – engesztelik, pedig egyik fél sem kíváncsi tovább a szavak ilyen irányt vett emelkedőjére, inkább azt mérlegelik, milyen nehéz lehet megszabadulni egy tetemtől, valóságos áldás, hogy mindez nem velük történik, az az idegesség, meg az a kapkodás, és az egésznek a tetejébe a türelmetlen egyházi személyzet, hogy már biztosan azt sem tudják, hova tegyék vagy hogyan tartsák szóval őket.

Szemtelenek ezek a gyerekek is: egyre csak sürgetik a tanítót, hogy menjen már ebédelni, biztosan azért, mert valamelyik példának nem jön ki a

próbája, fölmarad három vagy valamilyen elmaszatolt, araszoló szám, nem is látni pontosan, hogy hány, egyszerűen le akarják tagadni.

Amúgy meg csodára játékosak, mindenhova képesek fölmászni, mert rablólétrát tartanak egymásnak; lekapdossák a másik fejről a sapkát, és hagyják, hogy párologjon az izzadt hajuk a napok óta szürke égbolt alatt, vagy elbújnak a faskamra padlásán, és utóbb azt állítják, hogy egész idő alatt ott voltak a tanításon: semmiféle fegyelem nem segít itt, különben sincs, aki útjukat állja, valódi boldogság volna szélnek eresztetni őket, ha nincs is itt az ideje.

Különben meg mire megállapodnak a mozdulataik, és annyira megfontoltak lesznek, miként egy vén ököré, késő lesz bármire is figyelmeztetni őket, mert akkorra sok mindent jobban tudnak nem csupán a szorzótáblánál, hanem annál is, ami érheti őket, spekulál a tanító, hiszen mindenki tudja róla, hogy ma itt, holnap meg ott – talán csak a virágállványát viszi magával a hóna alatt, de azon sincsenek virágok, nincs rajta semmi sem, úgyhogy igazság szerint semmi szüksége rá, és az lesz az igazi elszabadulása, ha majd elhajtja: azontúl gondolkozzon rajta más, hogy mihez kezd vele, furulyát farag-e belőle vagy söprűnyelet a hőembernek, mert hamarosan itt a havazás. A kovács jóval többet sertepertél a fújtató körül, gyorsan hűl a vas, néhányat pendít csak rajta, és már újból tüzesíteni kell.

Ejnye, de elkápráztatta ez a környék, szegényt, pedig amikor a tuskót hasítják szét, hallani lehet, ahogy a vasék alatt csikorog a lelke, mintha a fa rostjainak sóhajtozásába lenne bezárva. A természetes ember odacsap a fejsze fokával: vajon mit akarhat ezzel elérni?

Nem lesz tebelőled semmi sem, kis gubancos! Nem leszel te képes a sarkadra állni, sem behízelegni magadat valahová, kerengsz csak egyre a pusztta földön, mintha színes és érdekes madártollat keresnél a kalapod mellé, amit még a nyáron elragadott a fejedről a forgósél, és valahol a kutyák viselik most, vagy marcangolják, csapatosan futnak vele a töltés hosszán.

Különben pedig annyira foghíjas itt minden, a kémények tövében füstfogta idegenség, az égaljon meg fölcsap a forralt tej habja.

– Húzd félre gyorsan, mert kifut, s akkor csakugyan kevés szóból megértik majd, hogy mifélék laknak errefelé! Arról nem is beszélve, hogy oda a reggeli...

A kerítés szögletében pedig egyre csak verik a vaséket, jelenleg már fölváltva: most én, most te, most én, most te – aki arra jár, megáll, és nézi, mintha más dolga sem volna, vagy csak hallgatja, hogyan reped a tuskó, de bizony nem tudja, mit kell ilyenkor mondani, azt-e, hogy: csak óvatosan, vagy épp ellenkezőleg: mindent bele! – mert ki sem állhatja meg szó nélkül, kivéve azt, aki esetleg a fába szorult, és most csak nyöszörög, keresve innen a kiutat.

Végül meg mintha nyeléről lerepült balta találná kupán az embert, serkenti fejében a gondolatot, hogy mennyire rövid az emberöltő! Vannak, akik mindezt félvállról veszik, nehéz kihozni őket a sodrúkból, még a sorban állás miatt sem bosszankodnak: túl sokan vannak ma a bolt körül, szarított marhabelet csörgetnek, meg csomagszám veszik az élesztőt, mintha egyáltalán nem kellene attól tartaniuk, hogy még meg találnak fázni.

Amott meg valaki fácánt hoz, váltig azt állítja, hogy légpuskával lőtte, továbbá azt is, hogy tíz lépésről akármikor eltalálja a gyufaszálat, kár, hogy nincs több sörét, mert meg is mutathatná, habár puska sincs nála, csak a megkuszált tollú madár, de annak sem csorog a vére, semmit sem lehetne vele kiírni a hóra, de nem is igen akadna, aki olvasná, mert a mérleg tányérja szakadatlanul fölbillenőre áll, mindenki azon tartja a szemét. Különben ha nincs is kéznél sörét, mégis van valami ólomszerű a levegőben, talán a zsákok fityegő plombája teszi, vagy az idő, amely ólomlábon jár, csak a kutya nyakában csillan meg tőle a biléta, és szinte meglepetésszerű a rizsszemek kopogása a papírzacskó falán. Itt minden megmértetik, de vannak, akik arra gyanakszanak, hogy hamis mérlegen, hogy a kevesebbnek is állítólag nagyobb a súlya, és időközben a könnyű egyszerre nehéz lesz.

Mire a tuskó az ék nyomán széthasad, olyan hangon, ahogy a hó csuszszan le a tetőről, az évgyűrűk rostjai közül nyers illat szakad föl – ennek már nincs kora, ezt már egyszer behajtották rajtuk, s mostantól kezdve ki-ki arra használhatja, amire tudja, akaszthatja koloncnak a tehén láncá végére.

No de a holnapi nap? Az meg hol van megírva? – köszönnek el sietősen, akik eddig nézték; valahogy nem mutatnak hajlandóságot bekapcsolódni a múlt idők gondolatmenetébe. Különben is cigarettájuk a körmükre égett, s azt nem várhatja tőlük senki sem, hogy újat csavarjanak, vagy tökéletlen módjára a tüzes végét kapják a szájukba.

Magára marad vállalkozása végén a vasék a domborúra kalapált kontyával, mintha egyetlen fogát ütötték volna ki, s ezzel vége a látványosságnak.

– Ho-hó! – bődul el a testes ember. – De ki fogja ezt a tuskót tovább hasítani, négybe, meg mit tudom én, még hányba? Talán én? – Pedig azt nézné meg inkább, mibe kerül egy kiló szalonna, mibe egy liter pálinka, azután egy ötkilós kenyér: hol van ekkora napszám, no hol? Ezt bassza kend össze, Béni bácsi!

Nem igaz, hogy ennyit meg lehet enni meg inni egyetlen nap leforgása alatt, nincs is értelme bíbelődni a hideg számokkal! Ír a krétájuk a levegőre, azután azt olvassák föl találomra, majd lapoznak, és újrakezdek: fejszével kell elvágni a megátalkodott duruzsolásukat, akár a hajókötelet. Még a csapás is, amit taposnak maguknak, olyan keskeny, hogy

oldalazva kell rajta végigmennie az embernek, nem is hagynak maguk után igazi nyomot.

Hogy bedagad a foga, az jobbára a hidegtől lehet, utána pedig ki akarná vetetni, mindenkinek mutogatja, vannak, akik még be is néznek a szájába, és azt tanácsolják, hogy melegítse, ám az a meleg mind ki is jöhet a száján, semmit sem ér, amikor szakadatlanul sarkig tátva. Az ebédjét is odaadják a kutyának, s ahogy az sebesen föllefetyeli, a maradéka beleragad a szakállába, olyan képe lesz, akár valami tudósnak, nem igaz, hogy nem érzi a meg-tisztelést, mert mindenkit meg akar szaglászni: szaladnak is tőle, nehogy bemocskolja őket a ragadós paprikáslével.

Végül megtalálja az orvosságát, belefeledkezik a pálinkaivásba, azt is mind lenyeli, amit csupán a fogán kellene tartania, úgyhogy nemsokára már szinte se élő, se holt, azt is elfelejti, hogy melyik felől van a daganat, úgy kell megmutatni neki, és még akkor sem igen hiszi, inkább dalolni van kedve, meg tivornyázni.

Orvoshoz kellene vinni, de ott ily későn meg pláne részegeket nem fogadnak, hajnalban kell majd lecsapni rá, amikorra biztosan elalszik, és lesz elég ideje az úton kijózanodni, hacsak addig nem szegődik mellé valaki társnak – mert akkor mintha mindkettejüknek taplót tettek volna a fülébe: hirtelen messzi helyre kezdenek vágyakozni, s árkon-bokron keresztül el is indulnak arrafelé, mintha afelől akarnának megbizonyosodni, hogy valóban ismerik-e az oda vezető legrövidebb utat, és csak a mocskos szájú kutyá marad hátra utánuk, csikorgatva a fogát a magányos vacogástól.

Másfajta szelek fújnak ám majd, egyszeriben másképp reccsen a dió az ember sarka alatt, mintha valami szöglet alakult volna ki a térben, mutatva a haladási irányt, pedig ki sem halad, örökösen csak a sápitózást hallani: hol a macska veri le a süteményestálat a szekrényről, hol az olaj ömlik szét a hideg szobában, ahová senki sem jár, pedig éppen úgy fest, mintha belerúgtak volna, tisztán látni, hol pattant meg az edény fala.

Éjszaka valaki nekilát lapozni a Bibliában, pedig az már jó ideje nem is volt elő, most meg a sötétben egyszeriben megtalálta, a meglepetéstől eszébe sem jutna senkinek sem, hogy világosságot gyújtson, az ilyesmit nem igen szeretik tisztázni, hogy pontosan mi is játszódik le; mintha friss vakondtúrás közepébe nyomnák a képüket, hogy szinte levegőhöz is alig jutnak.

Csakhogy a vakondot is hamarosan mélyen leszorítja a föld alá a fagy, szinte hallani fogja, hogyan locsog odalenn a talajvíz, itt meg mindent be-

szítal laposan a hó, akkora fényesség árad álló éjszaka, hogy egyből útját vágja a kísértetjárásnak, bár lehet, hogy továbbra is ott bolondoznak majd a havon, hazajáró lelkek szánkáznak le a fenekükön a partoldalban, mintha a szélfúvás vágott volna tisztán kivehető barázdát, vagy a holdsarló, de napok múltán, ahogy nekikerekedik, már szemérmetlenül ott sütkéreznek a világánál, úgyszólván meg lehetne számlálni őket, ahogy hosszú sorban indulnak a klozetra.

Azután a ócskavasat is föltúrják, mintha kezebelit kerestek volna maguknak, később a kukoricamorzsolóval ügyetlenkednek, látni hajnalban, hogy még mindig forog a lendkereke.

Befogod végre a szádat, vagy nem fogod? – kezd bele valaki a rövid mondokájába, pedig van annyira hideg, mint a templom padlásán, esetleg valamennyivel még följebb, a torony sisakja alatt, magasabban a harangszónál – pedig voltak, akik a harangok föliratát annak idején bemásolták az imakönyvükbe – hanem most mi az újdonatúj helyzet? Van teneked egyáltalán imakönyved?

Van ám, vaskos káromkodásokból összehajtogatva, mint az eperfa kérge, nem akad abban egyetlen megható gondolat sem, az egyedüli csak a jászol lehet, az a betlehem, ahol néhanapján hálni szokott, hacsak nem kapaszkodik onnan is följebb, a lovak rácsába az egerek elől, amikor hallja, hogy motoszkálnak rajta, mintha már a gyufaskatulyát csörgetnék a zsebében.

Időznek itt néhányan ilyenek a környéken, mintha valami hurok fenyegetné őket, amelyben már úgyszólván benne a fejük, de ők egyre csak keresik belőle a kibúvót, ezzel az elképzeléssel ébrednek és fekszenek, amíg csak gonosz gyerekeknek olyan ötletük nem támad, hogy utánuk lopakodjanak, és hátulról összeüsdék a bokájukat.

– Mekkora bukfencezett! – ujjonganak, mintha nyulat löttek volna, mert ugyan honnan is sejtethetnék a maguk sorsát? Hogy nem kínálgatják majd őket semmivel sem, hanem olybá veszik, mintha benőtt volna a szájuk.

Rossz jel ez az induláshoz, csak hogy különben is csupa rossz előjel: egyetlen késszúrással ledöfik a kéményseprőt, a sekrestyést tolvajláson érik, a molnárt agyonüti a malomvitorla, a temetőcsősz pedig részegségében a vasútra fekszik aludni.

Most meg a pávát akarnátok látni, mi? Megteszi nektek a pulykakakas is, ahogy az rátok berzenkedik! Különben is miért kellene egy pávának éjjel-nappal sétálnia? Egyáltalán ki látott már olyat, hogy valaki pávát terelgessen maga előtt ilyen időben?

Pedig nézik, mintha mindegyiküknek fönnakadt volna a feje a szögesdróton, ezenkívül tollat is szeretnének a farkából, hogy mikor hányja el a tollát, azt kérdezzetik – hát most biztosan nem, éppen, majd a ti kedvetekért, már rég a házában lenne a helye, inkább segítene valaki egy rendes házat összeütni neki.

Hogy ennyi meglett ember ilyen kis fejű madárra összpontosítsa minden figyelmét – hogy esetleg tud-e repülni, vagy visszarántja a farka, s létezhet-e valami ennél cifrább a világon, amit semmi pénzért sem adna el a gazdája, habár semmi haszna belőle, akárha a pap lábát markolná álmában.

Azután éjfélkor már szinte kézzelfoghatóan látják a pávaszemeket meg a pávakoronát is, pedig inkább lenne ez a látvány borvirágnak nevezhető, mintha pávatojások tartalmát hörpintenék, hanem a rengeteg héja, ami így fölgyülemlik, mintha nagy hó esett volna, vagy egyáltalán milyen, fehér vagy szeplős-e a pávatojás színe?

De a képetek reggelre szeplős lesz, meg szederjes is, mert mintha oly heves szél kezdene el fújni, amely képes az egyedülálló embert kihajszolni a világból, úgyhogy kénytelenek többen összekapaszkodni, akár háttal neki, akár vele szemben haladjanak, vagy csak körbeforognak az út közepén, mert akad, aki már a lábát sem tudja rakni, nem ártana odatámasztani a falhoz, akár a kerékpárt.

Micsoda mély kátyúkat vájtak itt maguknak a kerekek, akkora pocsolókat, hogy csak a fa nyakában ülve lehet biztonságosan szemlélni őket: akinek egyszer ez a sár kipettyezi a fülét, hát mintha megbabonázták volna, három ágra kezd látni, olyasféleképpen, mint a lósőrénben az angyalok fonása, télvíz idején is észreveszi a délibábot, mert korai volna még az a vélemény, hogy itt az égbolt sírját ássák, ha nem is látni a tócsákban a képét.

Jé, milyen alacsonyra ereszkedett időközben a világ, a magasság szinte megroppantja az ágak hegyét, ilyen kushadtságban aligha lehet nyugodalmasan várakozni egy távolabbi időpontra, mindegyre rövidülő napokon, talán egészen addig, amíg az ember maga is bele nem szédül a sötétségbe.

Miféle egyenruha illene erre a mozdulatlanságra, mekkora kesztyű, amely befoghatná a tátongó üresség szemét, vagy egyáltalán a kivert szem-e az, amely egy pillantással keresztülhatol a fölforgatottnak tűnő térségen, ahol az óra csak az oldalán fekvő képes járni, mintha túl nehézkes darabot fogyasztott volna mindebből, s mostantól görögve szeretné megtenni a hátralevő utat. Azonban csupán a mutatóival araszol, egyáltalán nem féltelmes, akad itt majd bizonyára valaki olyan, aki rá is lép, hogy megállítsa vagy föltartóztassa: hová a fenébe olyan sebesen? Ki akar itt a holnap elé

szaladni? Mintha egyéb dolga sem lenne az embernek, hogy mindegyre csak ezzel a falánksággal birkózzon, alaposan fölülve annak, ami a számlap üvege mögött játszódik le; inkább akkor már a tócsa jege! A megfagyott béka hasa!

Rossz helyet találhattatok ti magatoknak télire, mert mintha parádés kocsin szeretnétek hurcoltatni magatokat, csakhogy ekkorra kivesztek előle a lovak, a kocsis meg leszállt előlről, hogy megadja a hátsó kerékagynak, ami jár neki, de huzozhat már arra, amikor csupán az imádság tartja egyben, csoda, hogy össze nem tört eddigre, csak úgy, a pusztalevegő nyomása alatt. Úgyhogy a homályban egyedül e vizeletsugár csörgése hat elevennek, esetleg valamelyest a huzat, ahogy megzizzenti az ember fülénél a rövidre nyírt hajszálakat – hát hol is tartózkodunk egyáltalán? Fészere-e ez vagy hodály, és vezet-e innen meredek létra valahová fölfelé, esetleg leng-e hinta, afféle emlékeztetőnek, hogy létezik – legalábbis nemrég még volt – elérhető magasság, s vajon kit kellene repítenie: mintha valakit is oly irányba lehetne befolyásolni, hogy akarata ellenére fölkapjon a fagyos hintára.

Természetesen mindez csupán elméletben: gonoszságból azonnal olyasvalaki telepszik rá, hogy menten leszakad alatta – szakadt volna inkább bele a klozetba, mert kit akar ezzel kihozni a sodrából? Nagyot nyekken, s nevetve mutatja a földön ülve, hogy a kötél elszakadt végének szálai mily sebesen sodródni kezdenek szétfelé; a lenti végével azonban még végig lehet húzgálni a hátán, kétrét fogva, hogy érezzen valamit a fenyítésből, mintha nem is lenne rajta a vastag birkabőr ködmöne. – Adjisten! No, most ne vess! Hadd lám, hogy áll ettől a szád?

Hogy milyen gyorsan fölugrik erre, és már nyoma is vész: úgy látszik, nagyon ismerheti errefelé a járást, vagy jómaga is itt tevel, valahol láthatatlanul, suba alatt – valami állóeszközben rendezkedett be, cséplőgép belsejében vagy a műhelykocsiban, régebben fázhatott, de mostanra ez is elmúlt, mert megszokta, akár a szeme idebenn a szakadatlan esthomályt.

De nem érdekelsz ám, te beste lélek, hogy itt vertél tanyát, másnak az illetményében! Hiszen mindez úgyszólván füstbe ment meg dugába dőlt, láthatod, hogy a nyitva maradt ajtó szárnyára csak távozók árnyéka vetül: eléggé sietős lehet nekik, amikor egy-egy pillanatra még kisüt olykor a nap. Az egészről valószínűleg csak az ajtó kulcsa maradt, akár egy szikár agglégény, ezt nem lehet megmásítani.

Ez már nagyjából annyira meg van szervezve, mintha valaki kerékpáron

lakna, azon hordozná az egész tudományát, és senki sem lenne képes megállapítani róla, hogy hol vagy mikor szokott aludni, meg egyáltalán az ott-hon kérdése – ez nyitva marad, akárcsak ez a ház, ahonnan valaki még kicsipelt két súlyos bőröndöt, s a töltésen érkező keskenyvágányú szerelvény egyik kocsijára igyekszik földobni, még találkozik is a bőröndök árnyéka a szerelvényével, de azután minden odahuppan a fölfeszegetett sínek nyomtávjá közé: se szerelvény, se utas; ellebbent ez a tarka szoknya, és valahogy mindenki fiatal maradt, tapossák harmincas éveiket, csak valami irat sarkán ragadt le végleg egy szürke címeres okmánybélyeg.

Habár akad, aki nem felejtette ott magát, bár igazság szerint ott volna a helye, s ő még nem is nagyon bánkódik emiatt, a gabonaraktár szürke falának támaszkodik, pedig sokkalta jobban illene hozzá elhagyatott dohánypajta, fölfűzött levelek csörtögése vagy épp koszorúja, amikor már szárazabbak, mint a puskapor. Csoda, hogy nem keres társaságot, vagy épp most ébredt rá, hogy semmi közölnivalója sincsen, beéri azzal, amit a tágas láthatár mögött elképzelt, kimondottan déli irányban – arrafelé semmiféle falut nem ér a szem, a gondolatban húzott egyenes a csikeriai mázsaházat érinti, de aztán megtorpan a kanális szélén: nem képes átkelni a vízen.

Éljük ezt a csodálatos időt, frontharcos üvegszemével mérlegelve mindent, mintha nem tartanánk sehová sem: valami irányvétele ugyan kellene hogy legyen ennek a lappangásnak, valahol csak beletalálnak a közepébe, mintha labdába rúgnának, és mennyire ujjonganak már jó előre, mintha megnyerték volna a meccset!

Pedig ezekből nem lehetne egy valamirevaló csapatot sem összehozni, nem futásra termett a lábuk, hanem földbe gyökerezésre, és lobo-gó rongyaikat máris inkább a szél viseli, és mintha még az árnyékukat is túl nagyra szabták volna, annyira esetlen, hogy keresztülbukik a kerítésen.

Akadnak itt azonban szép számban olyanok, akik minden elképzelhetőnél nagyobb kort értek meg, talán a nagy elszántságot bünteti bennük azzal az ördög, hogy takaréklángon perzseli őket, hogy sok mindenre jusson idejük gondolni, ha sehogyan sem képesek kifutni semmiféle időből sem. Még mindig kupeckodnának meg csereberélnének valamit valamiért; közös megbízójuk lehet, mert egymás előtt sohasem ejtenek ilyesmiről szót, vagy már volt idejük kitapasztalni a másik fortélyait, és nem is próbálkoznak azzal, hogy kisebb számú faklumpát igyekezzenek egymás lábára húzni an-nál, amit az illető visel.

Ennyi volna a látszat, esetleg amit egy jöttment hajlandó elhinni belőle, s nem azt, hogy egykor a fejük alatt kivont szablyával aludtak, s a borotva-

éles pengéje mind levagdosta a kifent bajszukat – nyoma sincs már azoknak a bajszoknak, még az orrsővényükön is érzik az olló szakadatlan csettegését.

Fölkerülve magasra, ebek harmincadjára...

Rossz néven vehetik ezt még sokan, mintha emlékeztetiesés lepné az eszüket, mind csak arra fognak emlékezni, amivel a maguk igazát bizonyíthatják, bizonygatják is serényen, más nem is ötlük hirtelenében az eszükebe, csak hogy minél kisebb kerülővel útját vágják az embernek, s egyszerre azal jöjjenek: itt vagyok! Játsszunk Mikulást meg betlehemest!

No, te ingyenélő, most alighanem megkapod a magadét! Nehezen tűrik ám itt az éhenkórászokat!

Valóságos színházat csinálnak abból, ahogy leadják panaszait, olyan képpel, mintha az imént valami nehezlet emeltek volna, s erre követelnék orvosságukat, vagy hogy vegye le már valaki lelkükről a terhet! Hirtelen nagyra nőtt lelkiismeretük, akár egy mamut, szedi a lábát, szalad keresztül a széljárta jégkorszaki mezőn, eltépve a villanyvezetékeket.

– Ez követ engem szakadatlanul álmomban is! – mutatom. – Dübörgésétől majd beszakad alattam a pince; ráng alatta a föld, akár a kivégzett nyúl lába.

– Ez még semmi, majd odafigyelünk ám holnap is, meg holnapután is, s ezt követően minden áldott nap, egészen tavaszig vagy nyárig, majd ha nem fázik annyira a füled, zsákmánytalan jégkori vadász! Egyedüli szerencséd, hogy nem örök a világ színtézése; esik a hó a tágasra rakott, kerek kemencében, mintha meszet égetnének.

Igy jön ez ki mindig, zászlók bitangja, mintha valami idegen névnapon szónokolnál, habár mostanra odavannak a nevezetesebb névnapok: karácsonyban meg újévben gondolkozik a világ, túl hosszú időt tölt álmatlanul e kettő között. Ilyenkor bukkan föl a már lejárt emlékezetből a hívatlan meg a váratlan vendég, hirtelen megenyhült időben érkezik gyalogosan a sáron keresztül, nincs türelme utak derékszögeihez tartani magát, átfogóbb tervek hajtják. Szinte a nyomában tör föl a lappangó talajvíz, foltokban mutatva az egykori névtelen vízfolyás irányát. Égövünk alatt a föld színe déli irányban lejt, miként a földgömbön is világosan látni; könnyen lefut rajta a víz, ha megtelnek a horpaszok, bár mostanában már sohasem telnek meg egészen, a földön is meg a levegőben is megrekedt valami, a ló a vályúnál ivás közben fölveti rá a fejét, mintha nagy távolságban hullócsillag robajlana, valahol Dreja fölött, fényes nappal, átvetve magát az alacsony ze-

niten – ekként szárnyal lóra pattanva az érkező lelke, ha szorult bele egyáltalán lélek, és ez nem pusztá átszellemültség.

Tehát mégis fönmaradnak a rövid távolságok: a kőhajításnyi, a nyíllövésnyi meg a puskalövésnyi; az időben pedig a futamodásnyi, a miatyánknyi, habár a cselekvés alanya már messze jár, olyan csekélyet, amekkorának tűnne, nem is tükröz az égalj, amely nem tart sehová sem – körbefutva előbb ért célba.

– Ez is jó hírrel kelt útra! – tart ki mellette a vélemény. – Visszafordítani meg már úgyis késő van: valahol majd csak adnak neki ebédet meg vacsorát.

A mindenkori – vagy mondjuk ki kereken –, az örök vesztes simán és sokat veszít, nincsen, aki a pártjára állna. Forró verejték önti el, nem nehéz megkopasztani, a két hatalmas füle kivörösödve tüzel, de nincs ideje hűteni. Pénzmaghoz pedig újfent és újfent csodával határos módon jut, mintha a kerékvágásból szedné össze, de lehetséges, hogy különben aranykeze van, akárhol többre jutna, ha nem ragadná magával a pusztá szenvedély.

– Micsoda nyirkos idő lehet a gallérja mögött! – vetődik föl a szemlélőkben, akik még a helyszínen tartózkodnak, indulófélben, hogy csak illemből nem verik ki a hamut a pipájukból. Ekként töltenek még egy-két órát, mivel úgy találják, hogy borzasztó nehézkesen múlik fölöttük az éjszaka, pedig kutyáik az ajtó előtt már marakszanak a türelmetlenségtől, ám ez nem lehet alapja a hazaindulásuknak.

A kakasszó sem szolgáltat elég okot, meg a makk ász sem, főként ha másnak a kezében van, mert még az is megeshet, hogy nem a javára, hanem a hátrányára válik. Valaki egyre-másra italt kínálgat fázékony, ködös üvegből, mintha az ördög tekerte volna ki a palack nyakát, láttára szinte kiszökik az emberből a lélek.

Végigvárni még ezt az osztást, egyetlen szó megjegyzés nélkül – ám ekkor már világos lesz, hogy fuccs az egésznek, itt többen vannak a foglyok, mint a szabadok –, mintha a legtöbbjüknek odafagyott volna az ujjá a kilincshez.

Nem hoz ám rátok semmit a hajnal, ami meg jöhetne, csupán ábrándozás az ablak szélről meggyötört, vonító léckerete mögött! Mintha a réseken keresztül hűvös veretű anyag szivárogná befelé, vagy legalábbis útját keresné a hirtelen támadt ítéletidőben: valaki kék zománcos, fűdeles tejeskannával nyargal az ugar fagyos göröngyein, ahogyan kutyával futtatna, miután biztos nyomra akadt. Amott meg már javában fejnek, igyekezve megóvni a

tej habját a szellőkések szaglászásától, hátat fordítva neki a huzatban, amely hamarosan fényesre csiszolja a szarvak hegyét. A lajbira rézgomb nő tőle, a kos nyakába meg kolomp; senki sem fogja most elkeverni a szalma-boglyában arannyal hímzett papucsát! Rövidebbre rándulnak össze az aszszonyi selymek szálai, s a selyemgubóban egyszeriben fázni kezd a báb...

– Hogy araszolna a poronty, illegeti magát jobbra-balra, csak úgy patognak bele az ízületei! Tűzre kellene vetni, hogy ne szenvedjen, úgysem lesz már ebből semmi.

A cigaretta egy szempillantás alatt az ember ajkára ég, tanácsos volna szipkát vágni a meggyfáról, amíg nem késő, és a fagy meg nem repesztí a héját, vagy csak egyszerűen bele nem fagy a lélek a vesszőkbe, aprószen-tekre.

A hajnal kendermagos kakasa nem tudja visszatartani a hangját, s ahogy meglengetve kitérja szárnyát, elered a hó. Nem lesz most pirkadat, hiába is feszül fölébe kopasz nyaka, ami fölhangzik, nem emlékeztet kukorékolásra, kiteljesedett eszmére, hogy meghátrálna előle a homály. Inkább meg-ereszkedett emlőjű koca képében érkezik, kíváncsiságánál csak a súlya nagyobb, s valami dermedt zugban fölszikkázik a köszörűkövön az acél, akár a Fiastyúk.

Erre az eltompult időre futnak ki mindannyian, erre tántorodva csodálkozva öblös száját a kút, és sebes léptekkel kocog rajta tova a korán fölébredt piske.

Minden elfoglaltság merő tévedésnek látszik vagy üres időöltés benyomását teszi az emberre, miként egy földbe ásott karó vagy egy talicska tárgya: semmi sem kerül igazán soha a maga kijelölt helyére vagy szerepébe, egyedül a fagyás helye kezd el viszketni egyszeriben az ember sarkán vagy bütikén, közelről sem azért, hogy mintegy körvonalazza a sorsszerűt.

Azt majd inkább a balta éle, ha odavág, vagy a moslék a sötét vödörben, amikor keverni kezdik, adagolva hozzá a forró vizet, hogy egy pillanatra mindent elborít a pára, tör ki a fészkekből, megszállva a szemet, akár a tyúkvakság, vagy annak épp az ellenkezője, hogy mindenféle fenyegető alak föl ismerhetővé válik benne, meg sem kottyán nekik a nyakon a keverőfa lapjával, sem élével.

Megkerülve az épületet, a ház mögött úgy tűnik, mintha erre nem járna a nappal, a növényzet félénk és visszahúzódó, s az ereszről dermedt moha pereg az elhaladó nyakába. A talaj süppedékes, akár a dögtemető, és rengeteget elnyel a vízből, hirtelen hóolvadáskor, vagy meg sem maradt itt a hó,

úgy folyik át máshonnan a víz. Éjszakai helynek eléggé kísérteties, mert az érzékelés kétszeres erővel tör rá az elhaladóra, s hirtelen olyan, mintha a fal sarka mögül kiugorva máris a nyakát szorongatná, nem tágitana ez a megfoghatatlan vagy kimondhatatlan.

Tárgytalan csata kezdődik itt, mintha tüzes bélyeget készülnének égetni a kalapjába, de nincs min hevíteni a billogot, az meg viaskodik, mintha késsőn kapna észbe, hogy jobb irányt ennél nem is választhatott volna; képes lesz-e legalább a hangja keresztülrugaszkodni a tetőn?

Egyáltalán, ez a kiterjedt lidércnyomás a levegőben, amely csak hurcoltatni szeretné magát, mintha egy világgá futott majom rakoncátlankodna az ember vállán, hol jobbról, hol balról mutatva a ragyás ülepét, még szerencse, hogy itt nem akad véletlen járókelő megcsodálni a mutatványt: a cselekmény rövid pórázon játszódik le, csupán a majom farka verdes hátrafelé, akár az akasztott ember kötele.

Mindezt azonban csak föltételezheti magáról, aki e helyen keresztülvág; erősen el lehet keveredve, ha csupán ezt az egyetlen megoldást találta önmagához illőnek – vagy mintha messze földről tévedt volna ide, most mindkét irányba bandzsít, miként az idő szögletében rajtakapott óramutatók.

A járókelő fejében elforognak az utak, amelyeken negyedszázada járt, most már csupán annyi a kérdés, hogy az óramutató haladásával ellenkező vagy megegyező irányba tartanak-e. Mostanra a nap állása után sem ismeri föl az égtájakat, sötétség üti homlokon, akár az ekevas, ha a földből fordítaná ki a koponyáját: hiába írják be szeme láttára a csillagok a mennyboltot, nem ismeri ábráikat, nem érzi, merre mozdul el vele a világ, mintha a földkerekség minden pontja idegen helyyé változott volna a talpa alatt.

– Lám, mit tesz a kapanyél! Abban bizony bárki megkapaszzkodhat, amíg ki nem hullik a foga meg a haja, amíg a használattól késpengényire nem kopik a vasa: azt követően már nemigen érheti meglepetés, és nem is telik bele sokkalta több idő.

Idejét azonban ki-ki kedve vagy tehetsége szerint tölti, van, aki szívesebben fej juhot, darabol hízott sertést vagy fedezett lovat, tart a házánál szamarat, és játékos kedvében kikocsikázik a kordén – ilyenkor nem győzik gúnyolni, mutogatnak utána, mintha koldulásra adta volna a fejét, vagy épp ellenkezőleg: valahol kegyelemkenyérre áhítózna, pedig csupán egy csökönyös állatot akarna kézhez szoktatni: nem is tudja, aki még nem próbálta.

Mostanra harkály kopogtatja a hideget, mintha az elkeseredett szél zászlját oda szeretné szegecselni a szemhatár fölé. A szövetkezeti elnök

tágas nadrágot szabat magának, hogy majd kissé megtestesedik, és ne akkor kelljen ezzel is bajlódnia. A szárát csatos nyakú csizmába gyűri, és ez inentől már új esztendő: így megy végig az utca közepén, csapadékszegény időben, mert semmiről sem áll szándékában véleményt alkotni.

Különben is kár úgy tenni, mintha valaki is nehéz napokat élne e helyen. Néhányan már kimondottan vígan vannak, villózó kézelőgombjuk betűzve, és a hajuk is szivárványosan csillan meg az olajtól. Ezeket nem disznó túrta ki a földből, és nemigen hajlanak a képes beszédre, hosszú prédikáció képtelen lekötni a figyelmüket. Inkább rövideket rikkantanak, mintha vason edzenék a hangjukat, csavarmenetet vágnának egymás fülébe.

Hát akkor húzd meg azt a facsavart, mint aki káposztát savanyít, s a levébe már szinte a széken ülve beleér a lába; egyszeriben milyen meleg lett itt, a kitömött fácánnak is a rövid rúdon tollászkodni támadna kedve – no de az én személyes helyem? A kilátás vagy a távolság, amelyen nekiiramodhatnék? Nekem egy kurjantás nem elég, mintha villanyt vezettek volna a bokámba!

Hol lelek én magamnak végül is helyet, kívül minden kerítésen, valami messzebb ólálkodó időben – mindegy, hogy előre-e vagy hátrafelé –, ahol bátran fölszeghetem a fejemet, hogy eddig volt csak nehéz, és inentől most már egyszeriben könnyű, könnyű ez az egész szar.

Napszámra kötik a söprűt, talán a firmamentumot akarnák tisztára söprögetni, drótot darabolnak hozzá, nagyra nyitva a harapófogó pofáját – hanem egyszeriben ezt is megunják, hagynak mindent, és szerteszaladnak, mintha a harangot rohannának félreverni, hogy tűz meg víz, vagy ki tudja, micsoda, csak az volna nekik a fontos, hogy hatalmas riadalmat támasszanak, újév napján, legalább olyasformát, mint amikor a hóhért viszik akasztani.

Jól kezdődik ez az esztendő is, a hideg ott feledte magát a hegyekben meg Szibériában, még mindig vannak olyanok, akik jártak ott, azokkal könnyű földrajzról és politikáról diskurálni, bár nagyon hasznavehetetlenek az értesüléseik, nyilvánosan nem is igen engedik szóhoz jutni őket – a szószólók a lelkük mélyén alighanem attól tarthatnak, hogy igazuk van, habár sokkal egyszerűbb legyinteni rá:

– Ez mind elmúlt már, ember, ez mind a múlté, a fejlődés hétmérföldes csizmában jár, a haladás pedig borzasztó ütemű, csak ki kell várni a sorát.

Ily nyomós érvek alatt meggörcsöl a betonoszlop, letörik a kőkereszt szára, és helyes irányba kezdenek nőni a fák, az idő elképesztő rohamunkája mindenén kétségbevonhatatlan nyomokat hagy, s a legtöbb dolog így is, úgy is oda lyukad ki, hogy szinte kár volt belevágni.

A téli pojacák kitömött kalapban futnak be a recsegő padozatú színpadra, a nadrágjuk féllábszárig érő, és a bő mellényük színe felemás. A hangjuk külön-külön is harsány, mintha kedvelnék a dermedt levegőjű termeket, ahol egymást érik sületlen bohóctréfáik, széklábbal csapnak egymás fejére, miközben hatalmasakat zuhannak, szinte félő, hogy beszakadnak alattuk az elkorhadt deszkák.

Ezek mennek, ha esik, ha fúj, és csodák csodájára valahová mindig megérkeznek, akár a téli szarka, ahol senki sem várja őket, de ha már vannak, hadd legyenek, nehéz lenne megállítani a bennük lappangó mutatványt, amelynek során, úgy tűnik, mindketten a rövidebbet húzzák. Valaki küldi őket, vagy csak maguktól jönnek, bár mindenképpen kellene hogy legyen egy harmadik is, akit nem ártana alaposabban megismerni és kifaggatni, borotvapengével sebesen körülkarcolni, amikor árnyékként odavetül a falra, hogy egyszeriben valósággal késhegyre menjen a dolog.

Am utóbb világozá válik, hogy senki sem lesz képes ily mellékes dologra ügyelni, amaz köti le a figyelmüket, ahogy a csepűragó kispárnát ráncigál ki a nadrágja ülepéből, s azzal csapja pofon vetélytársát, akinek szalmával kitömött kalapja messzire száll. – A fejed! – kiabálja. – Oda a fejed! – s addig veri a párnával, amíg csak ki nem reped, hogy pihével telik meg a levegő, és ez már ingyen van, amikor a kavargása csillapodni kezd, ez az egész, pihével borított csatatér, meg a titkon rajtakapott, gyermekézés.

Másnapra annyira áttetszően kék a mennyboltozat, miként a Szűz Mária palástja, az áhítattól csak tátott szájjal lehet csodálni ezt a hirtelen támadt magasságot, mindenkinek fölfelé mered az álla, hogy a nap belesüt a fogatlan és mocskos szájukba: most nem kiabálnak összevissza, hanem szinte lapítanak, és megfoghatatlanul az örökös téli szántást forgatják máris a fejükben.

A Föld görbülete szinte jelentéktelen, oly messzire látni a párátlan és hideg időben, a szél iránya viszont egészen szokatlan, az égnek abból a csücskéből mintha emberemlékezet óta nem is fújt volna, az épületeket mind a sarkán éri, már egészen lecsupaszította a falak kiszögellését, nem különben, mintha valami óriási állat dörgölőzne hozzá.

Pedig dörgölőzik ám, az ördög csapdossa a két kézre fogott farkával a hátatok közepét, mert mindaz látszat, ami az eszetekben jár, máriakék, meg mit tudni még, micsoda! Inkább az este jötte, amikor majd elbitangolhatott, ki-ki kedvére válogathat a csillagok között, hogy melyikhez is igazodjon, mintha már nem is ideleln, hanem odafönn járna – pedig csak kocsmát akarna érni, minél gyorsabban, mint afféle együgyű, vidéki lélek. Hogy hogyan volt szilveszter éjszakáján? – ennek az előadásába vágnak

bele, egyszerre többen is, azután még sokan közbe is szólnak, túlkiabálva a beszélőket, úgyhogy végül is ember legyen a talpán, aki e föllekesült hangzavarból bármit is képes kihámozni: egyszerűbb, ha háttal fordulva kitart az itala mellett, mert amazok úgysem hagyják addig abba, amíg meg nem győzték egymást, most már csupán az marad a kérdés, hogy tulajdonképpen miről is.

Belecsapok én a vörös pofádba, azt a vörös kutya hajadat, árendása a semmineműnek! Hagyod már dolgozni ezeket a becstelen szakmájú miskárolókat, azaz hogy újév másnapján egyáltalán mi lehet ezeknek a dolguk? Kakast szeretnének herélni?

Megkérhettek kissé a köszöntéssel, mert mindegyikük nagy barátja a pálinkának, alhattak eddig valahol a szalmakazal tövében, azért is van ez, hogy ilyen idejében fölébredtek, és most már csak az alkalmat várják, hogy öltre mehessenek, igyekezve mindenáron megszabadulni egymástól. A késeiket szerencsére otthon hagyták vagy elkeverték eddigre a szalmában, attól nem kell tartani, hogy hirtelenében előkerülnek, és még kárt találnak tenni egymásban, amellet a gyilkolás különben sem esik annyira a kezükre, már egy húros tökü malac is képes kételyeket ébreszteni bennük.

Egyelőre még csoportban maradnak, mintha valamelyest is kedvelnék egymást, más sem hiányozna a boldogságukhoz, mint hogy elkezdjének még gajdolni is valamit, ha éppen meg tudnak állapodni abban, hogy mit, vagy majd a vacogás csalja elő belőlük a nótát, nem is igazi köszöntőt, hanem olyan menyecskecsábítót, amit viszont a kutyák nem tudnak elviselni, mert mintha hegedűvonóval abajgatnák őket.

Úgyhogy végül csak a csizmás lábuk lépked kétfelé, mintha mindkét irányban a bizonytalan volna, ám közben mégis előrehaladnak, s ha valamelyikük lecsúszik a töltés oldalában, még sokáig kiabál, hogy várjanak, várják meg, pedig azok már nem is hallják: olyan, mintha bizonyos távolságra egyre csak őrszemeket hagynának maguk után.

Ez a társaság még borzasztó muzsikálna, sehogyan sem akarják megérteni, hogy itt már mindenkinek elhúzták a nótáját, aki még érdekelt lenne az ilyesmiben; akik pedig fölmaradtak, azok vagy nagyothallanak, vagy annyira régi dallikáik vannak, amelyek a mai idők felől szinte már megközelíthetetleneknek számítanak, ereszkedik a dallamuk lefelé a kútba, nem képes azt már nyomon követni mai zeneszerszám, főleg ilyen tökrészegre fáradt muzsikusok kezében nem.

Erre meg vitetni akarnák magukat másfelé, valahová, ahol még nem jár-

tak, hiába emlegetik nekik, hogy elmúlt már annak az ideje, manapság rövidék az ünnepek, a legjobb az lenne most, ha mindnyájan hazamennének, ha van nekik hová, és kialudnák magukat, sokkal jobban tennék, ha máris azon járna az eszük.

De nem: nekik álljon elő kocsi, de nagy, hogy mindegyiküknek helye legyen, mert a viláért sem válnának el egymástól, úgy nem jön ki az összhang, meg különben is egy kasszára dolgoznak, és még nem volt meg az osztozkodás.

No, ezt, a legjobban tennék, ha egymás között tisztáznák, és nem vonnának bele senki kívülállót sem, ezt elintézhetik akár valamelyik ház végében is, ahová nem nyílik ablak, mert oda általában csak hűgyozni járnak a terep ismerői, s hát holtbiztos, hogy nem fogják megzavarni őket.

Csak mekkora szédelés van ezeknek a szemében: az egész ránk jövő esztendő nem ér annyit, az meg viszont közeledik a kertek alól, olyan csonka napot mutatva máris, akár a borbélytányér, megy is már aludni előle, aki a kezét-lábát bírja, elillannak, miként a kísértetek a megkésett kakaszóra.

Hallja, nász, a fene a maga rangját! – már kezdődik is kora reggel a civazkodás meg az osztozkodás, az pedig csak hallgat, akár a kapubálvány, mint akit leöntöttek, fityeg a szája sarkában a kialudt cigarettacsutka, annyit sem mond, hogy jó reggelt, habár igencsak ideje volna, hogy szóra nyissa a száját. De ha egyszer ilyenre nevelték, azt sem tudja, hogy melyik zsebében tartsa a jóságát – a bátorsága meg! Az mindjárt az inába csusszan...

Akadnak itt rögtön, akik biztatnák, ha csak a tanújelét adná, hogy egy kissé megemberelte magát, és képes lesz a sarkára állni, vagy legalább kísérletet tesz ennek a szörnyű sárkánynak a letorkolására, akinek a szájától retteg a fél határ, pontosabban ameddig elhallatszik a sáptározása, nemigen válogat, hogy kit kapjon le a tíz körméről. Olyan korán kel, akár a gyorsvonat, a kezében ott a söprű, mintha épp most ereszkedett volna alá, csupán a hangja maradt magasabban a fák hegyénél. És akit onnan fönről még idejében kiszemelt magának...

Pedig nem így kezdődött ez, mert voltak, akik kilesték a nádkerítésen keresztül, hogy a násza még oda is nyúlt neki, állítják, vagy ki tudná, hogy ki kinek hova nyúlt, lehet, hogy csak a füle tövéhez, hogy megigazítsa a kontyát, most meg itt van, fölakadt a hajtűre, nézheti, akinek futja a türelméből.

A magasban égi orgonák zengenek, ideje volna mostantól kántort is fogadni melléjük, mert az sem helyénvaló, hogy a meglévő hol idegen ablakok alatt muzsikál – igaz, nem dalol, mert a hangjáról akárki fölismerné –,

hol meg a harmónium klaviatúrájába kapkod, olyan ujjakkal, akár egy-egy meghíusult lángnyelv.

Ilyen zúzmarás látványtól egyből fölébred az ember fejében a fülzúgás! Akinek a keze vízbe ér, langyosságot érez, miután a csontjaiban világítani kezd a fagy, mintha röntgenfölvételen látná, vagy tágas filmnegatívon haladna keresztül. Nos, hova lesz most az irány, ennyire feltöltődve végre ezüsttel!

Párbeszéd kellene, vagy szóváltásba bonyolódni valakivel ezen a vadonatúj, csengő hangon? Ragadja meg a gallérodát, és rázzon, rázzon, akár a frissen öntött karácsonyi csengettyűt? Mennyire dallamos lenne ettől a kacagásod, hogy a tág örvényléséből föltrebbent cinkék arcodba csapnák szárnyukkal a különben is hullni kész kristályokat! És hogyan festene mindez múlt időben?

Am most itt kell elhaladnunk, ütött-kopott, foghíjas léckerítés mellett, amelyen ki-be jár a nyúl, ha még egyáltalán létezik, és nem csupán puska uralja a világot, majd se szó, se beszéd, egyből rádupláz, száll a füstje, a dörrenésétől pedig menten megakad benned az ütő. Hát ezzel gondoltál-e? Hogy a csupasz falakon szinte percekig nem ül el a visszhang, és a csönd pedig, ami ezt követően támad, úgy tűnik, hogy szinte az örökkévalóságig tart.

Kitart, kitart az még tovább is, valami süket szentnek a neve napjáig, amit majd körvadászattal fognak ünnepelni, ha egyáltalán emlékszik még valaki, hogy valójában milyen is egy ünnep.

Fújtatva lehel a holdkarimára, mintha tükörrre lehelne, hogy kabátja ujjával tisztára törölje, és végre megnézzé magát benne.

Nem sokat fog látni!

Hogy valakinek olyan legyen a képe, mintha egykor ló lépett volna abba a pocsolyába, ami a feje, és lám, még mindig hullámot ver, ringatózva merül föl, akár az emlékezetben. Meg kell várnia vele az első fagyot, amikor bebőrösödnek a vizek, és megszűnik a délnek tartó erős légvonat, amely pihéként kisodorta a madárarajokat az ég alól, gerlét és varjút vetve csak a nappal partjaira.

Egyelőre azonban árad a nyirkosság, tart a bőre alá, úgyhogy mind derekasabban úszva benne, keresi azt a helyet, ahol föltételezése szerint csomóra kötődött a világ gondolata. Olyan, mintha egy bibliai verszet végére értünk volna, valahol idegen helyen, ahová az ember majd kedve szerint beülhet, ha egyáltalán rátalál, s ott, kapja magát, elkezd légvárakat építeni,

egyszerre úgy jár a nyelve, akár a vakolókanál. De ahogy fölér a kakasülőig, bebújik a kémény huzatába, s onnan megint csak elszáll a füsttel, mintha ott sem lett volna. Ha mást nem is, mindenesetre kivívja ugyanezt a némaságot, ami itt körülveszi, úgyhogy szaporázza is a lépteit, toronyiránt. Csakhogy hová tarthat ez a torony, fölfelé, a magasba, ahol nem is tudni, mi lehet. Mintha túl korán érkezett volna, igencsak koraira sikeredett misét mondatni az odafönn megszorult harangokkal, túl tágas lakodalomban, de alaposan lekésve a menyasszonytáncot: mire csak az üres rostát nyomják kacagva a fejébe a le sem vett kalapja helyett.

ALLEGÓRIA, szénrajz